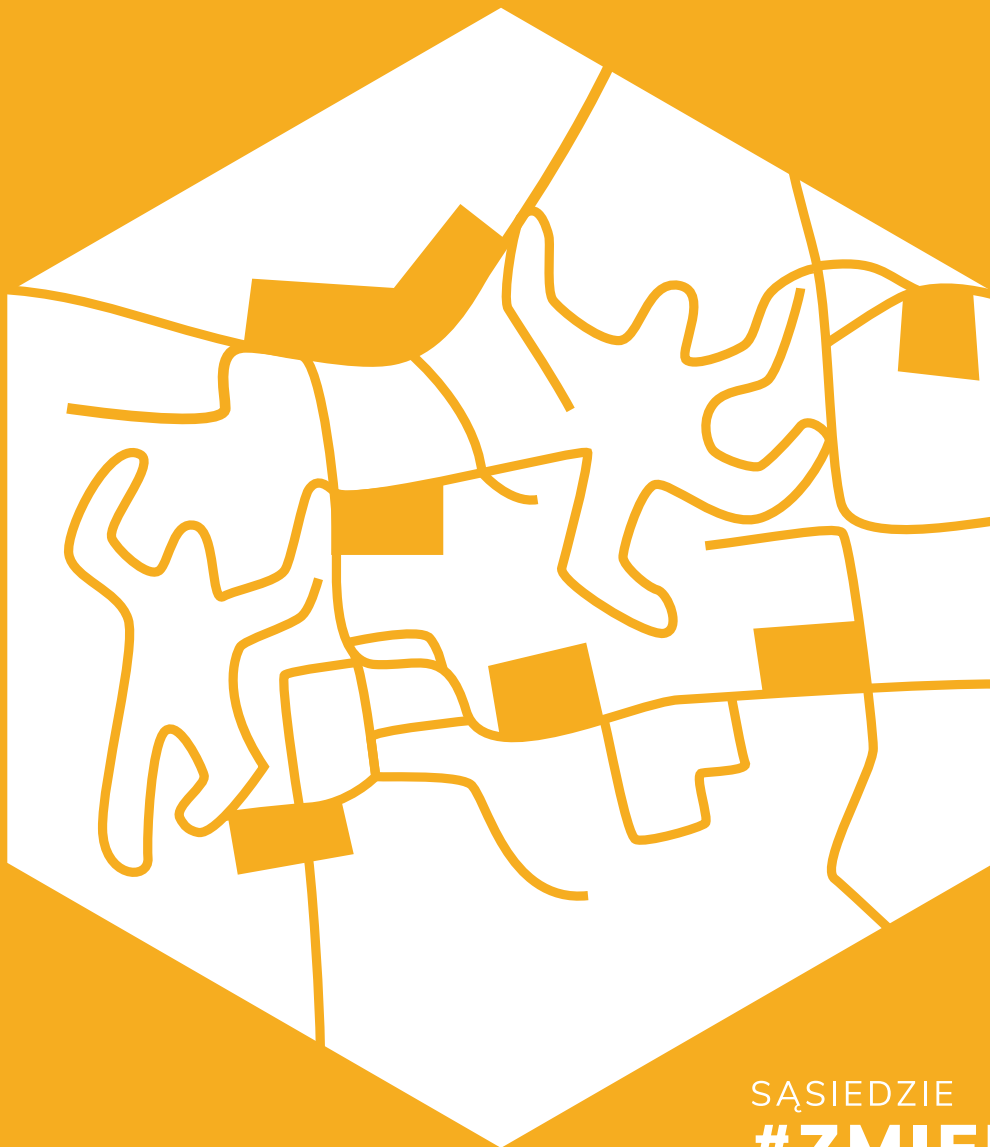

NATALIA BAŃDO I MAŁGORZATA SMOŁKA

WARSZTATY
PLACEMAKINGOWE

BROSZURA EDUKACYJNA

2020

SĄSIEDZIE
#ZMIENÍMY
TO MIEJSCE

„Czułość, życzliwość, miękość, których obecnie tak bardzo brakuje w projektowaniu miast, są wyzwaniem współczesności”

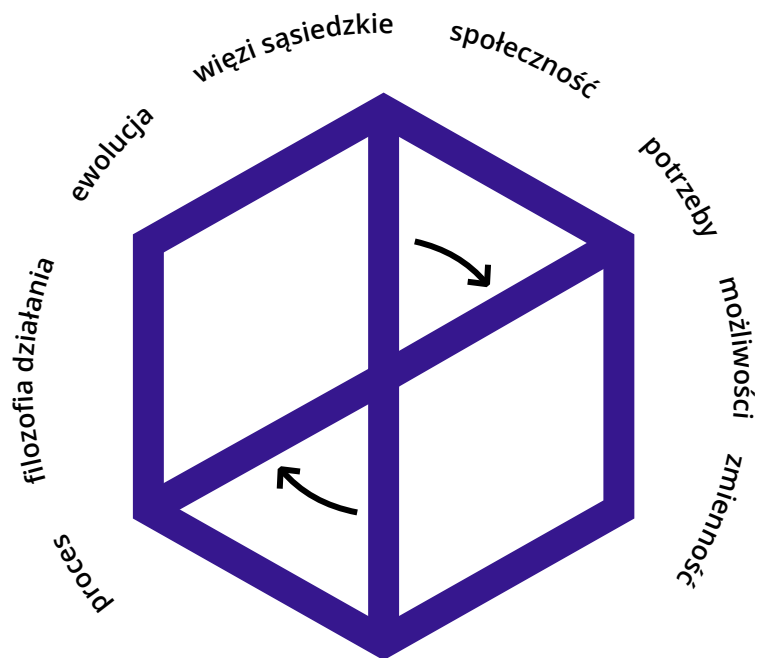
Joanna Erbel, „Gęściej, więc lepiej”

Miasta są wyjątkową strukturą, przestrzenią urbanistyczną, w której odbywa się wiele nieprzewidywalnych zdarzeń, spontanicznych spotkań i nieplanowanych kontaktów. To, jak mieszkamy i jakich wyborów dokonujemy, jest częścią całego ekosystemu miejskiego oraz przyrodniczego. Regularne kontakty z innymi ludźmi zwiększają świadomość, zmieniają postawy i zachowania. Społeczność, która dzieli te same przestrzenie i zasoby tworzy wspólną tożsamość. Bywa, że jest ona silniejsza od narodowej oraz kulturowej. Duma z własnego miasta, terenów zieleni czy lokalnych bohaterów daje poczucie przynależności. Przestrzeń, która nas otacza ma więc wpływ na jakość naszego życia. Im bardziej różnorodna, tym więcej korzyści będziemy z niej czerpać. O tych wszystkich aspektach opowiada David Sim w książce *Miasto Życzliwe*. Szczególnie teraz, gdy utrzymywanie relacji międzyludzkich zostało ograniczone, warto na nowo przyjrzeć się sąsiedztwu. W koncepcji *soft city* (przetłumaczonej jako miasto życzliwe) porównuje się je do bycia w relacji: z ludźmi, planetą i miejscem.

Rok 2020 zmienił życie mieszkańców miast. Praca i nauka zdalna oraz ograniczone przemieszczanie się zmusiło mieszkańców do refleksji nad jakością życia. Ważniejsze niż kiedykolwiek stało się spędzanie czasu na powietrzu w towarzystwie innych i doświadczanie życia między budynkami. Wrocławskie ulice i przestrzenie publiczne wciąż pozostają niczyje. Nie traktujemy ich jako przestrzeni wspólnej, a w samym procesie rewitalizacyjnym zostały pominięte. Mądre miasta, powinny stać się miastami życzliwymi, gdzie główną rolę odgrywać będzie życie sąsiedzkie w dobrze stworzonej i zaprojektowanej przestrzeni. Zielonej, bezpiecznej i atrakcyjnej. W placemakingu ekspertami stają się mieszkańcy, którzy żyją i na co dzień przebywają w danym miejscu. Mają realny wpływ na to, jak wygląda i funkcjonuje przestrzeń.

Warsztaty *Sąsiedzie #Zmieńmy to miejsce* miały na celu pokazanie siły lokalnej społeczności w tworzeniu przestrzeni publicznych, a tym samym miasta życzliwego. Były częścią programu *Trampolina do Kultury*, która promuje codzienny, osobisty rozwój kreatywności i twórczości. Program jest realizowany przez Fundację OPEN MIND w Krzywym Kominie na Nadodrze.

- 1.0 Placemaking
- 2.0 Sąsiedzie #zmieńmy to miejsce
- 2.1 Sąsiedzkie koláže
- 3.0 Spacer badawczy
- 3.1 Nadodrze
- 3.2 Inwentaryzacja miejsca
- 4.0 Życzliwe Nadodrze
- 4.1 Nadodrzański Trakt
- 5.0 Działania
- 5.1 Rewitalizacja
- 6.0 Podsumowanie
- 7.0 Trampolina do kultury

Tworzenie Miejsca

1.0 PLACEMAKING

Placemaking dzieje się, gdy budynki i przestrzenie między nimi stają się miejscami tętniącymi życiem, poprawiającymi samopoczucie, przyjaznymi oraz inspirującymi. Ich sposób zagospodarowania oraz funkcjonowania świadczy o lepszej jakości życia, wyższym poziomie szczęścia mieszkańców, a także wpływa na podniesienie wartości nieruchomości. Placemaking to tworzenie udanych miejsc i niekończący się proces, wymagający otwartości i współpracy. Przestrzenie publiczne są sceną życia publicznego, a w tym miejskim spektaklu każda rola jest główna, zarówno mieszkańca, jak i aktywisty, przedsiębiorcy i zarządcy terenu. Równowaga pomiędzy potrzebami prywatnymi i publicznymi, występowanie różnych funkcji w tym samym miejscu, umożliwia życie bez konieczności odbywania dalekich podróży. Razem, nawet małymi działaniami, możemy zmieniać jakość naszego życia.

Tworzenie miast dla ludzi to idea, którą rozpoczęła Jane Jacobs w 1961 roku. Mimo upływu lat i postępu technologicznego, jej apel jest aktualny. Planowanie i projektowanie musi być rozpoczęte analizą i obserwacją życia mieszkańców. To, jak, gdzie i w jaki sposób zaprojektowana jest zabudowana mieszkaniowa i przestrzeń publiczna wpływa na jakość miast i życie mieszkańców. Organizacja Project For Public Spaces, kontynuuje te założenia w amerykańskich miastach i zajmuje się projektowaniem „dla ludzi, z ludźmi, po ludzku” tworząc udane *Miejsca*. Z kolei Jan Gehl, wraz ze swoim instytutem, bada zachowanie ludzi i określa rozwiązania dążące do rozwoju sprawiedliwych, zdrowych i zrównoważonych miast. Wyodrębnił on 5 kroków w tworzeniu udanych przestrzeni publicznych: mierz, zapraszaj, działaj, ewoluuj i formalizuj, a także stworzył 12 *kryteriów jakości przestrzeni*. Stworzone przez nich narzędzia stały się dla nas inspiracją w poszukiwaniu wrocławskiej drogi kreowania udanych przestrzeni publicznych.

PENCILS

Charles Montgomery

MIASTO SZCZĘŚLIWE

Jak zmienić nasze życie, zmieniając nasze miasto

2.0 SAŚIEDZIE #ZMIENÍMY TO MIEJSCE

Warsztaty *Sąsiedzie #Zmieńmy to miejsce* to autorskie spotkania mające na celu przybliżenie zasad kreowania szczęśliwych i życzliwych miast oraz udanych przestrzeni publicznych. W myśl placemakingowej zasady, to lokalna społeczność jest ekspertem i ma wpływ na jakość miejsca, w którym żyje. Kraje skandynawskie uznaje się za najszcześniejsze na świecie, dlatego warsztaty oparte są na wiedzy i narzędziach wypracowanych przez Gehl Institute działający w Kopenhadze. Składają się z części teoretycznej oraz terenowej, w której uczestnicy badają wybrany fragment miasta i wykorzystują zdobytą wiedzę w praktyce.

Dwudniowe warsztaty odbyły się 24-25 października 2020 r. Obejmowały spotkania warsztatowe w Krzywym Kominie na Nadodrze podczas których poznawaliśmy tajniki projektowania miejskich przestrzeni i występujących w nich zależności. Przy pomocy *Dzienniczków Sąsiada* poznaliśmy odczucia i refleksje uczestników związane z miastem i miejscem w którym żyją. Tworząc kolaże kreowaliśmy wymarzone miejsca na podstawie *12 kryteriów jakości przestrzeni*. Badanym miejscem w części terenowej stała się ul. Rydygiera. Spacer badawczy i inwentaryzacja terenu bazowała na kwestionariuszu *Place Inventory Worksheet* (Inwentaryzacji Miejsca).

Efektom końcowym spotkań jest niniejsza broszura z wypracowaną podczas warsztatów wizją projektową ul. Rydygiera. Publikację rozbudowano o dodatkowe analizy, pomysły i strategie, które mogą być pomocne dla mieszkańców, aktywistów czy urzędników przy dalszych procesach przemiany tej przestrzeni.

* Tworzenie Miejsca - w którym pobrze się żyje - możemy rozpocząć my - mieszkańcy.

place-making

2.1 SĄSIEDZKIE KOLAŻE

Miasta są jak mozaiki zależności i zdarzeń, w których nawet najmniejszy element stworzony przez poszczególnego mieszkańca ma znaczenie. Idąc tym kierunkiem, każdy z uczestników za pomocą wycinków z gazet i czasopism stworzył *sąsiedzki kolaż*, przedstawiający wybrane miejsce w mieście.

W pracy twórczej staraliśmy się nanieść obecne elementy zagospodarowania, ale także oddać tożsamość oraz charakter miejsca. Tak powstały kompozycje plastyczne kawiarni przy alei Ignacego Jana Paderewskiego, Nadodrzańskiej ulicy i podwórka oraz Galerii Neonów. Tym samym dokonaliśmy prostej analizy stanu istniejącego. Obrazy poddaliśmy weryfikacji pod kątem bezpieczeństwa, komfortu użytkowania i atrakcyjności.

Krytyczne podejście do obecnego stanu, świadomość obecnych zachowań mieszkańców, pozwoliło na eliminację problemów i konfliktów przestrzennych. Elementom na kolażach zmienialiśmy lokalizację, reorganizowaliśmy wnętrza lub wprowadzaliśmy nowe obiekty. Dzięki temu kawiarniany ogródek ocieniać będą żagle przeciwsłoneczne i przeciwdeszczowe oraz pnącza. Na Nadodrzańskiej ulicy do postoju będzie zachęcać piękna mozaika chodnikowa. Podwórko zostanie udostępnione osobom o szczególnych potrzebach. W Galerii Neonów będzie można komfortowo przebywać i podziwiać neony, ponieważ pojawią się tam różnego rodzaju siedziska. To tylko wybrane pomysły i elementy niskobudżetowych działań, które wypracowaliśmy w ramach warsztatów.

1

2

KRYTERIÓW JAKOŚCI MIEJSCA

BEZPIECZEŃSTWO

ochrona przed ruchem ulicznym . 1

poczucie bezpieczeństwa . 2

schronienie . 3

KOMFORT

mobilność . 4

przebywanie . 5

siedzenie . 6

obserwowanie . 7

rozmawianie i słuchanie . 8

zabawa i aktywności . 9

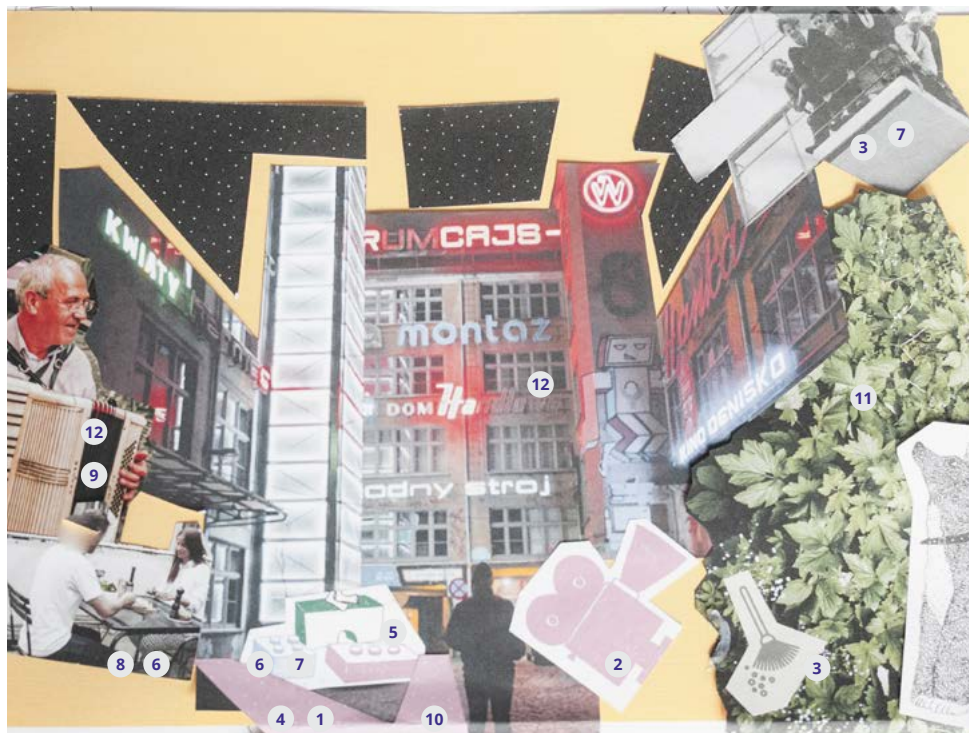
ATRAKCYJNOŚĆ

skala i tożsamość miejsca . 10

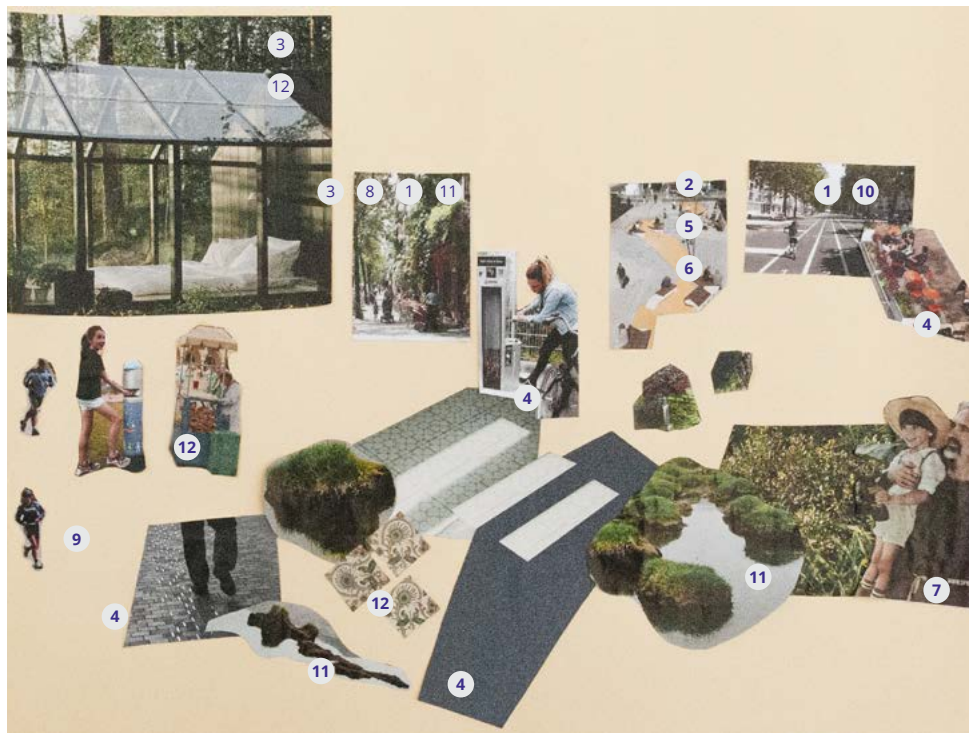
adaptacja do klimatu . 11

walory estetyczne i sensoryczna . 12

3.0 SPACER BADAWCZY

Jednym z podstawowych zasad projektowych, o których wspomina Jan Gehl, jest analiza stanu istniejącego. Tworząc wizję przemiany, nie można zapomnieć o obserwacji życia mieszkańców, ich sposobie funkcjonowania oraz poznaniu historii miejsca. W tym celu, odbył się spacer badawczy wzdłuż ulicy Rydygiera. Uczestnicy warsztatów, w oparciu o zdobytą wiedzę, scharakteryzowali otaczającą przestrzeń oraz określili aktywności mieszkańców na mapach. Oznaczyliśmy warte uwagi i promowania lokale usługowe lub inicjatywy społeczne. Rozmawialiśmy o charakterze okolicy, duchu miejsca i możliwościach stworzenia z ulicy atrakcyjnej przestrzeni publicznej. Udało nam się wyznaczyć miejsca charakterystyczne, wymagające interwencji lub ekspozycji. Spostrzeżenia, wnioski oraz pomysły zostały zebrane na planszy, na podstawie której stworzona została broszura i wizja ul. Rydygiera.

zmieńmy to miejsce

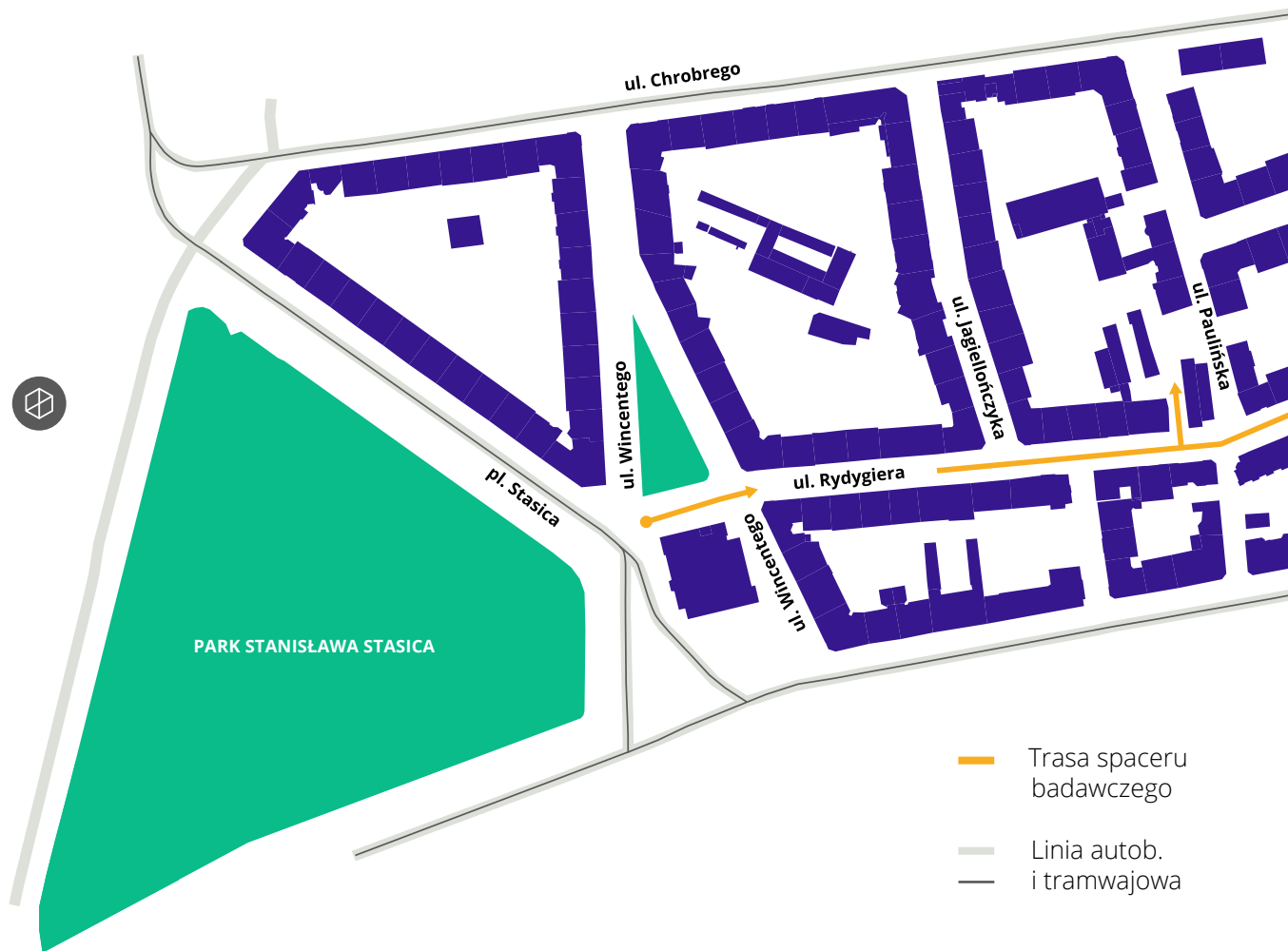
3.1 NADODRZE

Nadodrze, zlokalizowane na terenach tzw. Przedmieścia Odrzańskiego to słynne, zabytkowe osiedle. Jego początki sięgają średniowiecznego miasta lokacyjnego. Przez ostatnie lata stało się symbolem rewitalizacji w mieście przybierając nazwę *Artystyczne Nadodrze*. Program ożywienia trwa od 2010 roku a o jego dalszą kontynuację zabiegają zaangażowani mieszkańcy i aktywiści ze Stowarzyszenia Nowe Nadodrze. Oprócz działań kulturalnych prowadzone jest wsparcie rozwoju zawodowego i biznesowego przez Krzywy Komin oraz Łokietka 5. Wyjątkowe jest również zaangażowanie lokalnych działaczy, którzy zapraszają mieszkańców Nadodrza do swoich biznesowych progów. Klub Seniora prowadzony jest w HART - Hostel & Art, w jednym z nadodrzańskich zaułków przy ul. Rydygiera.

Dzięki licznym organizacjom pozarządowym miejsce to jest sceną dla wielu wydarzeń kulturalnych. Szczególnie cenne są te, które na stałe weszły do kalendarza: Muzyczna Noc Nadodrza, Specjały Nadodrza czy Noc Nadodrza. Zrealizowano tu szereg projektów, eksperymentów i artystycznych działań.

Wizerunek Nadodrza zmienia się od prawie 10 lat. Proces przemiany sprawił, że jest ono odbierane jako artystyczna i rzemieślnicza część miasta. Kamienice, nie tylko te wyremontowane, zachwycają i nadają tej przestrzeni wyjątkowy charakter. Takiego ducha miejsca ciężko odnaleźć w nowych, rozbudowujących się częściach miasta.

ANALIZA MIEJSCA

Ul. Rydygiera jest ulicą wewnętrzną, zlokalizowaną pośrodku nadodrzańskich kwartałów, w sercu osiedla. Ma szerokość 15 m, co sprawia że jest jedną z węższych ulic na Nadodrze przez którą nie poprowadzono komunikacji publicznej. Linie autobusowe oraz tramwajowe bieżą ulicami dookoła przylegających do niej kwartałów: Chrobrego, Łokietka, Drobnera, Dubois, Pomorskiej oraz placem Stasica. W koncepcji *Masterplanu dla Przedmieścia Odrzańskiego* nie została ona zakwalifikowana jako priorytetowa przestrzeń publiczna. Za kluczowe punkty węzłowe uznano pl. Stasica, skwer przy ul. Wincentego oraz przestrzeń u zbiegu ul. Łokietka i ul. Drobnera. Taki układ urbanistyczny sprawia, że jest to ulica spokojna i bardzo dobrze skomunikowana. Łączy również dwie kluczowe, zielone przestrzenie publiczne we Wrocławiu, Park Stasica oraz Wyspę Słodową. Nie bez znaczenia jest bliskość Dworca Nadodrze znajdującego się za parkiem.

W części terenowej warsztatów odbył się spacer badawczy po ulicy Rydygiera, który rozpoczęliśmy przy pl. Stasica, a zakończyliśmy na skrzyżowaniu z ul. Drobnera.

3.2 INWENTARYZACJA MIEJSCA

Do inwentaryzacji ulicy zostało wykorzystane narzędzie *Place Inventory Worksheet*, stworzone przez Gehl Institute, służące do mapowania elementów przestrzeni i określaniu ich popularności w określonym czasie.

Pierwszym problemem z jakim musieliśmy się zmierzyć było ograniczenie, lub brak dostępności terenu dla osób niepełnosprawnych ruchowo. Place, chodniki oraz ulice wykonane są z różnych materiałów. Dominuje nawierzchnia wykonana z granitu, a jej stan znacząco utrudniał poruszanie się. Istotnym stał się stan krawężników na wysokości skrzyżowań, uniemożliwiający osobom ograniczonym ruchowo pokonanie samodzielnie jezdni. Schody, stopnie oraz nieprzepisowe pochylnie ograniczały dostęp do podstawowych usług. Brak oznaczonych przejść dla pieszych, ścieżek rowerowych, czy wyznaczonych miejsc postojowych skutkowało brakiem poczucia bezpieczeństwa pieszych i rowerzystów oraz ogólnym wrażeniem chaosu. Znaki drogowe, stojaki rowerowe, słupki miejskie często zlokalizowane są blisko przejść dla pieszych, wymuszając na rezydentach wymijanie i zmianę naturalnego kierunku ruchu.

Na całym obszarze zauważyliśmy cztery elementy do siedzenia, w tym jedno zniszczone siedzisko oraz 3 inne, ruchome. Wszystkie zlokalizowane były przy *Hart Hostel&Art*. Jest to kolejny, podstawowy problem tej przestrzeni - brak możliwości odpoczynku na standardowych ławkach z oparciami i podłokietnikami. Braki w małej architekturze dotyczą zarówno siedzisk przy obiektach działalności usługowej (kawiarnie, restauracje, śniadaniownie), jak i przestrzeni ogólnodostępnej (chodniki, place, podwórka).

Zieleni we wnętrzach kwartałów kamienicznych jest niewiele i bywa niereprezentacyjna. Zieleni wysoka i średnia znajduje się jedynie w okolicy *Nadodrzańskiego Ogrodu Społecznego* oraz u wylotu ulicy Rydygiera w kierunku Parku Staszica. Tam ulica graniczy z niewielkim skwerem. Drugim, znacznie mniejszym obszarem, jest zieleniec przy skrzyżowaniu Rydygiera z ulicą Henryka Brodatego, który jest wykorzystywany jako parking. Lokalnym folklorem stają się ukwiecone mieszkaniowe balkony i okna, których mnogość i feeria barw przełamuje monotonię kolorystyczną pierzei.

Mała architektura w postaci koszy na śmieci wydaje się być niewystarczająca i zlokalizowana głównie przy skrzyżowaniach. Newralgicznym problemem stają się kosze na psie odpady. Widoczne jest ich zapotrzebowanie.

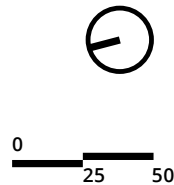
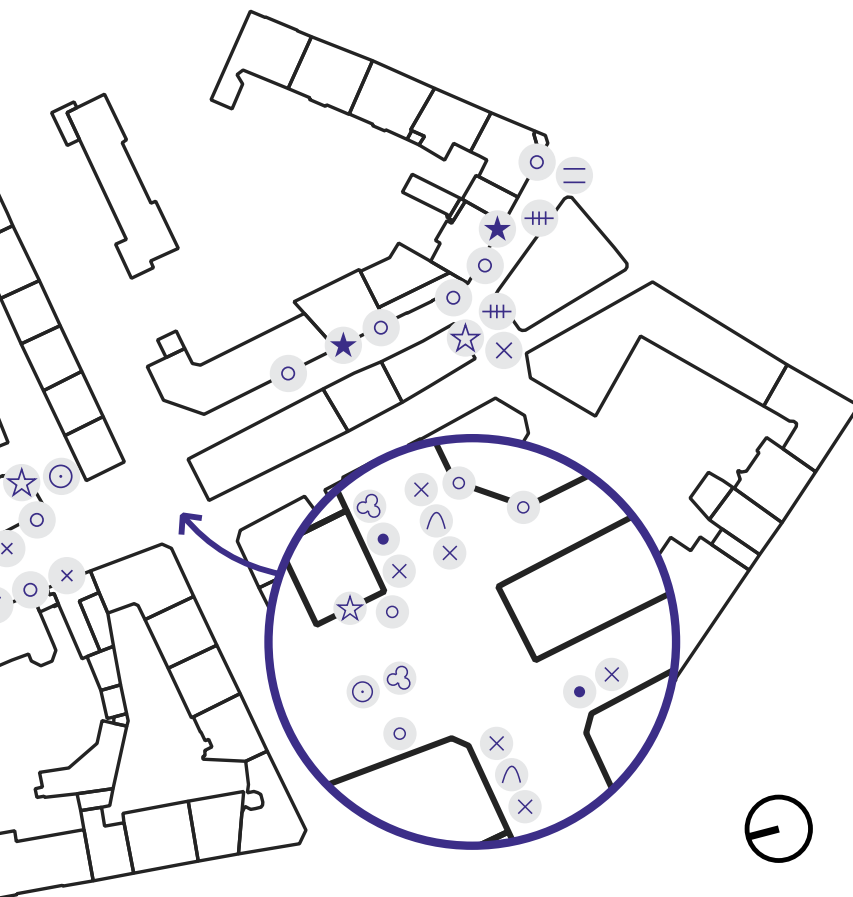
Naszą uwagę przykuły również lampy oświetleniowe, które wyglądem nie wpisują się w charakter tej części miasta. Ponadto pozostałe, nowe elementy zagospodarowania wydają się nie być spójne względem siebie i otaczającego krajobrazu miejskiego.

Podczas spaceru zwracaliśmy również uwagę na ducha miejsca tzw. *genius loci*. Zauważyliśmy wiele elementów estetycznych, artystycznych, socjologicznie angażujących lub dających wyraz lokalnej społeczności. Pierwszymi elementami są legalne murale, graffiti oraz mozaika "Serce Nadodrza". Pojawiają się one w najbardziej nieoczekiwanych miejscach zachęcając do dalszej eksploracji terenu. Ciekawym zjawiskiem jest stosunkowo niewielka ilość nielegalnych graffiti. Pięknym zachwyca zrewitalizowany sztyld *LWOWSKIE PIEKIEŁKO Restauracja* czy wisząca tablica lodów *Roma*. Ku naszemu zdziwieniu *Nadodrzański Ogród Społeczny*, pomimo dogodnej lokalizacji oraz bliskości organizacji rządowych i pozarządowych nie stanowi agory dzielniczego życia. Sceną towarzyskich spotkań, pomimo braku dogodnej infrastruktury, wydaje się być wspomniane już skrzyżowanie Rydygiera z ulicą Henryka Brodatego oraz podwórko pomiędzy *Hostel&Art* a *Znasz Ich Creative, Cafe Bistro*. Również tam, pomiędzy kamienicami znajduje się lodówka społeczna a także jedyny element wodny w postaci beczki retencyjnej.

Naszą uwagę przykuła *Piekarnia A. W. D. Sekuna, Bistro Narożnik, Powoli, HART hostel&art, Lodziarnia Roma, Róża Rozpruwacz, Pracownia 17, Margaret, Znasz Ich Creative, Cafe-Bistro, Kolektyf, Zerka Studio*, a także budynek Rady Osiedla Nadodrze, siedziba Nadodrzańskiego Centrum Wsparcia oraz Komisariat Policji.

INWENTARYZACJA MIEJSCA

- Mobilne siedzisko
- Siedzisko
- Zieleń wysoka (drzewa)
- Zieleń niska (krzewy, byliny)
- Brama wejściowa/wjazdowa
- Stojak rowerowy
- Kosz na śmieci wiata śmietnikowa
- Lampa uliczna
- Ogród społecznościowy
- Okno życia
- Element wodny (beczka retencyjna)
- Tablica informacyjna
- Sztuka uliczna
- Przestrzeń dla sztuki ulicznej
- Słupk uliczny, znak drogowy
- Ogrodzenie, płot, barierka
- Przejście dla pieszych

INTERESARIUSZE – AKTORZY

- Mieszkańcy
- Organizacje pozarządowe
- Gastronomia, usługi hotelarskie i spożywcze
- Publiczna i prywatna ochrona zdrowia
- Lokalne usługi
- Branża kreatywna, kultury i oświaty
- Służby mundurowe
- Władze miejskie

1. Rada Osiedla
2. Bistro Narożnik
3. Hart hostel&art
4. Powoli
5. Lody Roma

4.0 ŻYCZLIWE NADODRZE

Warsztaty odbyły się w wyjątkowych warunkach, wraz z wprowadzeniem czerwonej strefy we Wrocławiu. Nie wiadomo, jak sytuacja związana z pandemią koronawirusa będzie się dalej rozwijać, które przedsiębiorstwa przetrwają, ile z naszych ulubionych lokali gastronomicznych pozostanie. Co raz więcej rzeczy przeniesionych zostanie do sieci. Podczas warsztatów, pytaliśmy uczestników „Z czym kojarzy im się miasto?”. Oprócz architektury i dostępu do instytucji oraz usług, dużo rozmawialiśmy o ludziach, którzy nadają mu energię. Kontakty z ludźmi są szczególnie istotne dla osób z niepełnosprawnością, czy borykającymi się z różnymi ograniczeniami. W tym momencie ograniczenia odczuwalne są przez wszystkich. Gdy nasz dom jest także miejscem pracy, potrzeba wyjścia na zewnątrz czy spaceru staje się jeszcze większa.

Przyjazne Miejsca będą kluczowym wyzwaniem w post-pandemicznym rozwoju miast. Jako innowacyjne rozwiązania przyjmuje się zwiększanie przestrzeni na spacer i jazdę na rowerze, mikromobilność, rozwój lokalnych usług oraz poprawę jakości powietrza. Współczesne i mądre miasta powinny stać się miejscami życzliwymi, gdzie prostota, wygoda i troska w codziennym życiu będzie priorytetem. Przytulna i towarzyska atmosfera sprzyja dobremu samopoczuciu, które ucierpiało podczas pandemii koronawirusa. Jakość życia została pogorszona, częściej przebywamy w sztucznie oświetlonych i klimatyzowanych pomieszczeniach. Jeszcze ważniejsze stało się spędzanie czasu na świeżym powietrzu, w towarzystwie innych ludzi, przemieszczając się i doświadczając *życia między budynkami*. Kluczowym wyzwaniem placemakingu stało się tworzenie przyjaznych ulic. Wizja przemiany ul. Rydygiera w *Nadodrzański Trak* spacerowy, łączący Park Stasica z Wyspą Słodową, to pomysł na wdrażania założeń *Miasta Życzliwego* we Wrocławiu.

PIWA ZAWIERA 25 GRAMÓW
ALCOHOLU ETYLOWEGO
MOŻE SZKODZI ZDROWIU KOBIET W CIĄŻY
NIE BEZPIECZNA DLA KIEROWCÓW

Piast.
Wiele powodów
do spotkań.

1 PIŁOCCI DO DOLNEGO ŚLĄSKA
WROCLAWSKI
WŁAŚCICIEL: JAYON

2 miłości
do Dolnego Śląska

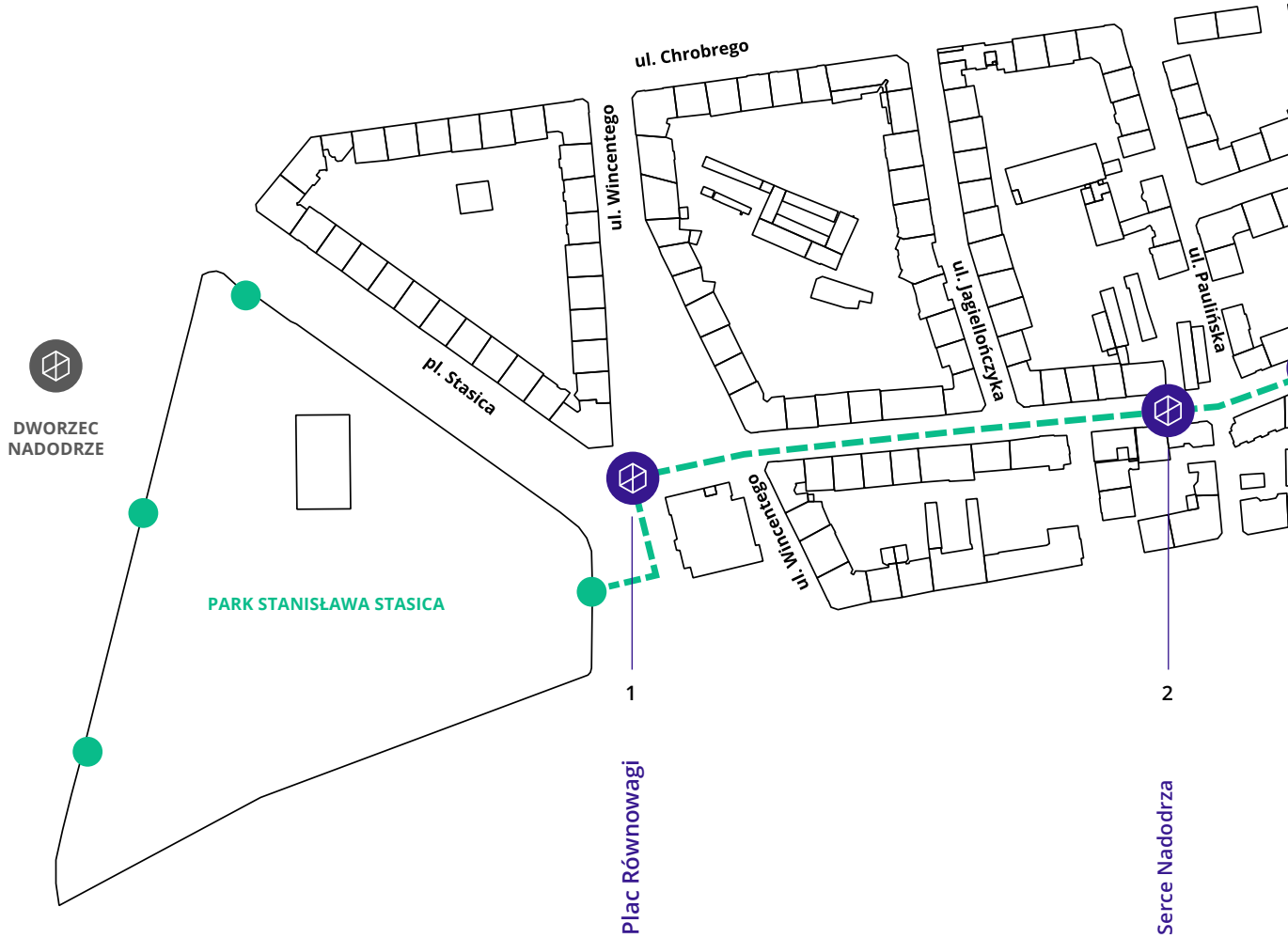

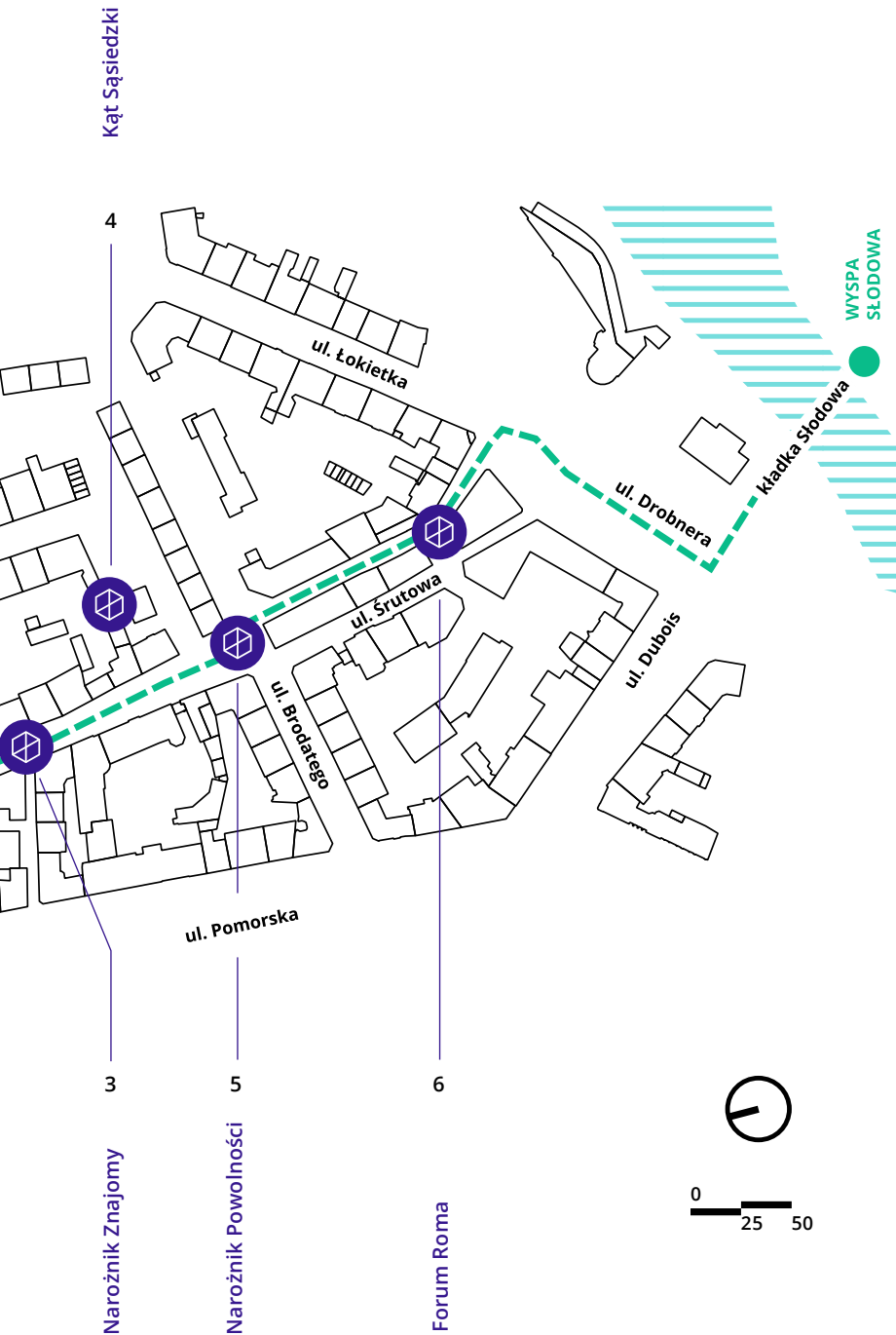
4.1 NADODRZAŃSKI TRAKT

Wizją przemiany ul. Rydygiera jest stworzenie z niej traktu spacerowego łączącego osiedlowe tereny zieleni: Parku Stasica i Wyspy Słodowej. Trasy zachęcającej do zrezygnowania z jazdy samochodem. Spacerując i jadąc na rowerze znacznie lepiej możemy obserwować życie miejskie, uroki śródmiejskiej architektury i nowinki lokali usługowych. Zmniejszenie i uporządkowanie parkowania stworzy dodatkową przestrzeń dla rozwoju usług i gastronomii. Będzie możliwe wprowadzenie parkletów, siedzisk i zieleni. Z uwagi na stan nawierzchni niezbędne są inwestycje infrastrukturalne, które są szansą na przemianę tej ulicy w *woonerf*, a także zastosowanie błękitno-zielonych rozwiązań. Wzdłuż ulicy Rydygiera jest wiele miejsc, gdzie odbywały się różne inicjatywy związane z rewitalizacją Nadodrza. Stanowią one swojego rodzaju kronikę tych działań, o których wiedzą głównie aktywiści. Są to obszary posiadające tzw. ducha miejsca, którego szkoda utracić wraz z mijającym czasem. Rydygierska trasa spacerowa mogłaby opowiadać historię tego miejsca, a odpowiednia identyfikacja wizualna ułatwiłaby orientację w nadodrzańskich zakamarkach. Razem z uczestnikami spaceru badawczego wyodrębniliśmy 6 ciekawych punktów orientacyjnych, które odpowiednio zagospodarowane staną się punktami odpoczynku lub aktywności podczas spaceru.

Nadodrze słynie ze swojego artystycznego klimatu, a jego podziwianie i odczuwanie wymaga chwili spokoju. W nawiązaniu do historii ulicy nazwaliśmy ją *Nadodrzańskim Traktem*. Dawniej, droga ta była szlakiem komunikacyjnym w stronę jatek. Wizja ulicy odwołuje się do ruchu *slow life*, w którym pielęgnowane są chwile zatrzymania się w pędzie codzienności, odpoczynku i wartościowego posiłku w towarzystwie bliskich. Zamyśl i atmosferę traktu idealnie oddaje bistro *Powoli*, tworzone przez fantastycznych ludzi. Energia i zaangażowanie lokalnych aktorów to właśnie podstawa placemakingu.

NADODRZAŃSKI TRAKT

Atrakcyjne przestrzenie publiczne to krok w stronę *Miasta Życzliwego*. Parki, skwery, place, promenady i bulwary to przestrzenie, w których chętnie się udajemy i spędzamy w nich wolny czas. Jest ich sporo na mapie Wrocławia, a dzięki Wrocławskiemu Budżetowi Obywatelskiemu powstaje jeszcze więcej.

A gdyby tak istotny nie był tylko punkt docelowy, lecz cała trasa spacerowa?

- Punkty aktywności i spotkań
- Dworzec
- Wejścia na tereny zieleni
- Odra
- Trasa spacerowa

1. Plac równowagi

Wielofunkcyjny plac rozpoczynający *Nadodrzański Trakt*. Zrewitalizowany pl. Stasica wraz z zieleńcami przy ul. Pomorskiej i ul. Wincentego oprócz węzła komunikacyjnego może oferować przestrzeń targowo-gastronomiczną promującą lokalne produkty. Po zakupach miło będzie wypić kawę, w sąsiedzkim gronie, pod koronami drzew na zieleńcach.

2. Serce Nadodrza

Nadodrzański Ogród Społeczny wzbogacony o małą architekturę wraz z odpowiednim i bezpiecznym zagospodarowaniem może stać się przestrzenią spotkań aktywistów i lokalnej społeczności. Sercem osiedla, generującym pomysły na zmianę Wrocławia w *Miasto Życzliwe*.

1 a

1

2 c

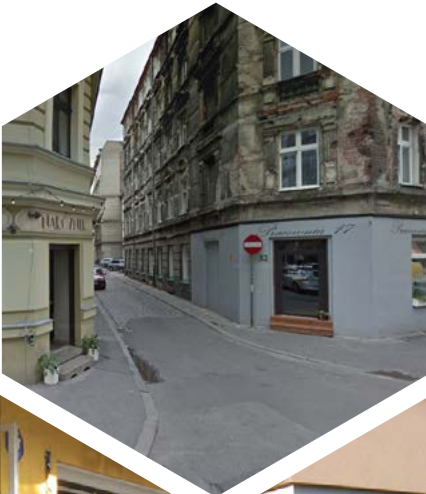

2 d

b

3 e

3 f

3 g

3. Narożnik znajomy

Rogi ulic w kwartałowej zabudowie są najlepszymi punktami orientacyjnymi i stanowią kluczowy element *Miasta Życzliwego*. Skrzyżowania ulic sprawiają, że przestrzeń staje się przystępniejsza dla ruchu pieszego. Osiedlowe lokale usługowe otwarte na ulice sprawiają, że zwykłe wyjście do sklepu może zamienić się w spotkanie towarzyskie na świeżym powietrzu. Istniejące tu *Bistro Narożnik* to jedno z najbardziej rozpoznawalnych i lubianych miejsc na ul. Rydygiera.

3. Kąt sąsiedzki

Wnętrze kwartału przy ul. Rydygiera, Paulińskiej i Rostafińskiego to urokliwe sąsiedzkie podwórko, znane z różnych inicjatyw kulturalnych. Można tu poczuć prawdziwy, nadodrzański klimat. Fragment wnętrza, przy działających lokalach jak *HART hostel&art* oraz *Powoli i Znasz Ich*, został już zrewitalizowany. Niestety reszta kwartału stanowi odrębny obszar, który nie jest dostępny dla osób z ograniczonym poruszaniem się. Potraktowanie tego miejsca jako spójny, wielofunkcyjny obszar z ciekawymi urządzeniami rekreacyjnymi sprawi, że każdy mieszkaniec będzie tu mógł znaleźć miejsce dla siebie. Umożliwi rodzicom towarzyskie spotkania, a dzieciom wspólną zabawę, zwłaszcza podczas wydarzeń kulturalnych.

4 h

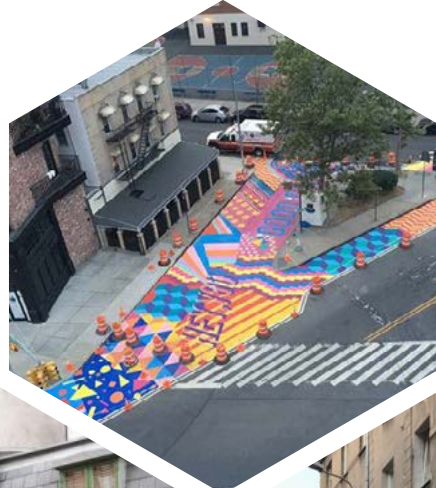
4 i

4 j

6

5 k

5 l

6 n

5. Narożnik powolności

Wyjątkowym punktem na trasie *Nadodrzańskiego Traktu* jest skrzyżowanie z ul. Brodatego. Ul. Rydygiera rozdziela się tutaj i tworzy mały zieleniec. Ten ciekawy układ umożliwia stworzenie atrakcyjnego miejsca odpoczynku podczas spaceru. Przyjazna ulica to przede wszystkim szlak pieszy i rowerowy, a takie miejsca nie powinny być marnowane na miejsca parkingowe. W szczególności ten narożnik mógłby być punktem wydarzeń sąsiedzkich, promocją pedestrancacji miasta szerząc ideę *slow life* (w nawiązaniu do pobliskiego bistra *Powoli*).

6. Forum Roma

Od strony Starego Miasta, trakt rozpoczynać będzie plac przy *Lodziarni Roma*. Dzięki luce w zabudowie, między narożnym budynkiem, a kamienicą przy ul. Śrutowej 9-11 zostało wykreowane wnętrze przypominające urokliwe, włoskie przestrzenie publiczne. Nawet drobne działania tymczasowe sprawią, że miło tu będzie chwilę przysiąść w upalny, letni dzień.

1 . ochrona przed ruchem ulicznym

Efektywne ograniczenie prędkości (*shared space*), uporządkowanie i ograniczenie parkowania. Ulica Rydygiera jako przyjazna i bezpieczna przestrzeń publiczna.

2 . poczucie bezpieczeństwa

Modernizacja parterów budynków. Otwarcie lokali usługowych w stronę ulicy. Wielofunkcyjne, aktywne partery dostępne w różnych godzinach.

3 . schronienie

Zwiększenie ilości nasadzeń, promocja parkletów i zagospodarowanie kluczowych narożników.

4 . mobilność i dostępność

Remont ulicy, odpowiedni dobór nawierzchni, wprowadzenia pasów rozdzielających jezdnię. Wejścia do lokali usługowych na poziomie ulicy.

5 . przebywanie

Wprowadzenie różnorodnej małej architektury i miejsc odpoczynku.

6 . siedzenie

Zagospodarowanie narożników jako miejsc spotkań sąsiedzkich.

BEZPIECZEŃSTWO

KOMFORT

7 . obserwowanie

Przestrzenie tętniące życiem umożliwiają obserwowanie spontanicznych zdarzeń.

8 . rozmawianie i słuchanie

Każda chwila spędzona na spacerowaniu między budynkami może stanowić okazję do stworzenia więzi z innymi ludźmi podczas codziennych czynności.

9 . zabawa i aktywność

Identyfikacja wizualna traktu pozwoli na dotarcie do miejsc kulturalnych powstałych podczas rewitalizacji Nadodrza. Może stać się ona także formą miejskiej gry, w którą włączone będą lokalne instytucje.

KOMFORT

10 . skala i tożsamość miejsca

Skala ulicy Rydygiera, historyczna zabudowa oraz działające tu organizacje stanowią idealne warunki do wdrażania idei *Miasta Życzliwego*.

11 . adaptacja do klimatu

Remont ulicy umożliwi wprowadzenie rozwiązań z zakresu błękitno-zielonej infrastruktury.

12 . w. estetyczne i sensoryczna

Odpowiednio dobrane formy architektoniczne parkletów, siedzisk i narożnikowych punktów spotkań stworzą atrakcyjne zagospodarowanie całego traktu spacerowego.

ATRAKCYJNOŚĆ

Projektowanie chodników jako ciągłych powierzchni, wzdłuż ulic po obydwu stronach sprawia, że chodzenie pieszo uzyskuje uprzywilejowany status. Taka niewielką zmianą organizacji wjazdów i wyjazdów z bocznych ulic ma ogromne znaczenie dla pieszych.

Chodniki użytkowane są przez ludzi o różnych potrzebach i różnym tempie oraz sposobie poruszania się. Niezwykle istotne jest, aby pedestracja miast uwzględniała potrzeby wszystkich mieszkańców. Powierzchnie ulic nie mogą być naszpikowane przeszkodami, jak niepotrzebne krawężniki, słupki, znaki, elementy infrastruktury, czy znaczne nierówności nawierzchni i spadki terenu.

KOMFORT

Udomowienie ulic zmienia ich charakter i funkcjonowanie. Wprowadzenie roślinności i siedzisk zachęca do przebywania na zewnątrz i spotkań z sąsiadami.

Przestrzenie otoczone budynkami to także forma środowiska mieszkalnego w mieście. Zewnętrzne fronty budynków skierowane są na życie publiczne ulicy, w przeciwieństwie do przestrzeni sąsiedzkich wewnątrz kwartałów. Istotne jest, aby nadawać im jasno wyznaczone i rozpoznawalne ramy. Dzięki temu możliwe jest nawiązywanie różnych więzi i kontaktów z mieszkańcami.

ATRAKCYJNOŚĆ

Wprowadzenie na środku ulicy pasa rozdzielczego lub azylu wpływa na relację pieszych z pojazdami. Sugeruje on kierowcom, że dzielą jezdnię z innymi użytkownikami ruchu. Pozwala pieszym stosunkowo łatwo przejść na drugą stronę ulicy praktycznie w dowolnym miejscu i momencie.

Rodzaj i dobór nawierzchni może determinować sposób i szybkość poruszania się. Chodzenie zawsze jest kluczowym elementem miejskiego życia. To niezbędna i fundamentalna forma mobilności. Człowiek stworzony jest do chodzenia. Przywrócenie priorytetu pieszym w przestrzeniach publicznych to zaspokojenie naszych biologicznych, podstawowych potrzeb.

BEZPIECZEŃSTWO

Stoły i krzesła na chodniku stymulują życie ulicy, przyczyniając się do zagęszczenia oraz zróżnicowania miejskiej przestrzeni. Parklety powiększają przestrzeń lokali zapraszając do skorzystania z oferowanych usług.

Otwarte witryny z możliwością zrobienia zakupów od strony ulicy zacierają granice między budynkami, a przestrzenią publiczną. Rozwiązują problem ograniczonej liczby osób w lokalach, a kolejki od zawsze wzbudzają zaciekawienie przechodniów...

ATRAKCYJNOŚĆ

Zieleń w mieście to poprawa warunków jakości życia mieszkańców. Wpływa na charakter układu urbanistycznego, a przede wszystkim poprawia warunki klimatyczne, oczyszcza powietrze, obniża temperaturę oraz umożliwia wchłanianie i magazynowanie wód opadowych. Drzewa wzdłuż ulic zachęcają do spacerowania.

Narożniki ulic to niezwykle istotne miejsca w tkance miejskiej. Im więcej skrzyżowań w okolicy tym przestrzeń jest bardziej przyjazna dla ruchu pieszego. Są to także punkty orientacyjne, miejsca spotkań i korzystna, komercyjna lokalizacja.

KOMFORT

Aktywne partery mogące pomieścić zróżnicowane funkcje wspomagają mobilność. Spacerowanie staje się ciekawsze, niczym wyjście do galerii sztuki, czy muzeum. Duże okna i witryny kształtują poczucie wspólnoty, tożsamości i bezpieczeństwa.

Ulice są ważnymi miejscami publicznymi, które mogą być także wykorzystywane do zabawy i spotkań. Wprowadzenie ławek, siedzisk i urządzeń rekreacyjnych uatrakcyjni każdy spacer, nawet ten do pobliskiej piekarni.

ATRAKCYJNOŚĆ

5.0 DZIAŁANIA

Do przemiany ulicy Rydygiera mogą przyczynić się wszyscy: osoby prywatne, przedsiębiorcy, urzędnicy czy aktywiści. To my, mieszkańcy mamy wpływ na wygląd i funkcjonowanie przestrzeni publicznej. Przyozdobienie balkonu czy kamienicznych parapetów okiennych kwiatami w donicach zmienia i uatrakcyjnia nie tylko wnętrza mieszkań. Tak ukwiecona elewacja kamienicy staje się piękniejsza również z perspektywy osoby spacerującej chodnikiem. Zmiany, mogą być prowadzone w skali mikro za pomocą wspomnianych roślin w skrzynkach, jak i makro reorganizując ruch w obrębie ulicy.

Działania można podzielić względem trwałości i nakładu środków. Niskobudżetowe i tymczasowe rozwiązania, na przykład w formie parkletów, dają możliwość testowania różnych rozwiązań projektowych w danym miejscu. Gdy pomysły okażą się adekwatne, mogą przyczynić się do kolejnych etapów poprawy przestrzeni. Założenie nowych skwerów czy parków kieszonkowych jest efektem długofalowym i związanym z dużymi kosztami. Do realizacji takich trwałych zmian służy między innymi Wrocławski Budżet Obywatelski oraz fundusz osiedlowy.

Wizja może być realizowana również poprzez działania miękkie, a więc poprzez inicjowanie i organizację wydarzeń i festiwali ulicznych. Dzięki nim ulica w określone dni roku może być zmieniona w miejsce biesiady, gry czy sportu. Warsztaty sąsiedzkie, spacerzy czy święta lokalne są kolejnym elementem, który scala relacje mieszkańców i nadaje tożsamość. Pozyskanie środków na takie działania może być realizowane w ramach Mikrograntów Strefy Kultury Wrocław.

AKTORZY

mieszkańcy

Mieszkańcy, Wspólnoty mieszkaniowe

organizacje pozarządowe

Nomada

gastronomia, usługi hotelarskie i spożywcze

Pizza Bunga, Bistro Narożnik, Powoli,
HART hostel&art, Lodziarnia Roma,
Abc, Żabka, Piekarnia A. W. D. Sekuna
Lomo Delikatesy, Drink Hala

DZIAŁANIA

Balkonowe i przyokienne donice z roślinami ozdobnymi.

Wprowadzanie pnączy przy elewacjach budynków.

Wprowadzenie niezbędnych elementów małej architektury (ławki, kosze, itd.).

Organizacja spotkań wieczorków sąsiedzkich, współpraca z lokalnymi podmiotami.

Organizacja festiwali, targów, wydarzeń tematycznych, warsztatów przy współpracy z lokalnymi podmiotami.

Wprowadzenie rekreacyjnych urządzeń dla dzieci i dorosłych.

Aktywizacja i reorganizacja Nadodrzańskiego Ogrodu Społecznego.

Wprowadzenie ławek, krzeseł, stolików, parkletów przy punktach sprzedaży. Zastosowanie markiz, żagli przeciwdeszczowych, parasoli.

Eksponowanie i sprzedaż produktów przed sklepem. Atrakcyjne witryny. Umożliwienie konsumpcji w strefie chodnika.

Organizacja festiwali, targów, warsztatów przy współpracy z lokalnymi podmiotami.

AKTORZY

publiczna i prywatna ochrona zdrowia

Ośrodek Św. Jerzego, Mieszczkańska. Apteka,
Symbio - Centrum Masażu i Rehabilitacji

lokalne usługi

Róża Rozpruwacz, Pracownia 17,
Margarett, Pantofelek, Kwiaciarnia
FLORIKAFLORIKA, Lombardia,
Hultaj - Rowery & Serwis

branża kreatywna

Znasz Ich Creative, Kolektyf,
Zerka Studio

DZIAŁANIA

Wprowadzanie ławek i siedzisk
odpowiednich dla osób niepełno-
sprawnych i starszych.

Organizacja festiwali, warsztatów
zdrowia przy współpracy z lokalny-
mi podmiotami.

Atrakcyjne witryny.

Organizacja festiwali, targów,
warsztatów mody przy współpracy
z lokalnymi podmiotami.

Wprowadzenie urządzeń
rekreacyjnych dla dzieci i dorosłych.

Reorganizacja i opieka nad
Nadodrzańskim Ogródkiem
Społecznościowym.

Organizacja festiwali, targów,
wydarzeń tematycznych, warszta-
tów przy współpracy z lokalnymi
podmiotami.

AKTORZY

służby mundurowe

Komisariat Policji - Wrocław Olbin

władze miejskie

Rada Osiedla Nadodrże, Nadodrzańskie Centrum Wsparcia, Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów

DZIAŁANIA

Reorganizacja ruchu ulicy Rydygiera. Wyznaczenie miejsc postojowych. Wprowadzenie ograniczenia ruchu z uwzględnieniem pierwszeństwa pieszych oraz rowerzystów.

Dostosowanie zagospodarowania ulicy Rydygiera do potrzeb osób niepełnosprawnych. Wprowadzenie niezbędnych, bezpłatnych elementów małej architektury (stojaków rowerowych, koszy, siedzisk, stolików, parkletów, oświetlenia, itd.). Wprowadzenie zieleni przyulicznej i wewnątrz kwartałów.

Aktywizacja i reorganizacja Nadodrzańskiego Ogrodu Społecznego. Zmniejszenie powierzchni parkingowej na rzecz ogródka. Wprowadzenie nowych elementów zagospodarowania (beczka retencyjna, mobilne krzesła, huśtawka publiczna). Organizacja festiwali, targów, warsztatów, świąt (*Święto Ulicy Rydygiera*) przy współpracy z lokalnymi podmiotami.

Wprowadzenie identyfikacji wizualnej. Określenie charakteru i estetyki dla dzielnicy w tym ulicy Rydygiera i podwórek. Podnoszenie świadomości z zakresu wspólnego użytkowania przestrzeni publicznej (podwórek, przestrzeni ulicznej).

Żywa ulica to program testowania rozwiązań projektowych w przestrzeni publicznej. Interwencje przyjmują tymczasowy charakter, a ich celem jest zamian dróg w przyjazne ulice.

Żywa Ulica
Katowice 2016

Atrakcyjne sklepowe szyldy i witryny mogą skutecznie zachęcać klientów do odwiedzin i zakupów. *Dobry Widok* to program Fundacji Dom Pokoju, która we współpracy z młodymi grafikami i projektantami zajmuje się re-dizajnem witryn.

Dobry Widok we Wrocławiu
Nadodrze 2015

Tydzień Zrównoważonej Mobilności to kolejna szansa na czasową reorganizację ruchu samochodowego. Program może przybierać różne stopnie interwencji, od budowy tymczasowych parkletów, aż do aranżacji całej przestrzeni ulicznej.

Tydzień Zrównoważonej Mobilności

Wrocław 2019

Czasowe, kilkugodzinne wyłączenie z ruchu samochodowego ulicy daje możliwość organizowania lokalnych wydarzeń.

Święto ulicy

Oporów 2019

Dzień osiedla to jednodniowe wydarzenie, któremu towarzyszą koncerty, spacerzy tematyczne z przewodnikami, degustacje lokalnej gastronomii, zabawy animacyjne dla dzieci i młodzieży. Mogą zostać połączone z konsultacjami społecznymi i rozmową na temat wizji i przemian przestrzennych dzielnicy.

Aku.ura Miasta na Trójkacie

Wrocław 2019

Parki kieszonkowe to jedne z najmniejszych przestrzeni zielonych w mieście. Ich dogodna lokalizacja sprawia, że bywają coraz chętniej i częściej odwiedzane przez lokalnych mieszkańców. Często bywają wyposażone w różnego rodzaju infrastrukturę przeznaczoną do rekreacji i odpoczynku.

Ogrody Krakowian

Kraków 2018

11-1125
T 11

DENTAL
PREMIUM
centrum
stomatologiczne

DENTAL
PREMIUM

5.1 REWITALIZACJA

Rewitalizacja Nadodrza jest niewątpliwym sukcesem Wrocławia, który pokazuje jak działania artystyczne i infrastrukturalne mogą zmienić sposób postrzegania dzielnicy. Duży rozgłos medialny programu sprawił, że mieszkańcy i ich osiedle zostało zauważone. Proces przemiany społecznej i przestrzennej tego miejsca z pewnością nie jest skończony, ale energia i zaangażowanie lokalnych osób i instytucji powoli i konsekwentnie odmienia ten śródmiejski, cenny obszar miasta.

Z Jackiem Starczewskim, socjologiem, koordynatorem Infopunktu Nadodrze oraz radnym osiedla Przedmieście Oławskie zastanawialiśmy się nad kluczowymi aspektami procesu rewitalizacji i działaniami zmieniającymi jakość życia w mieście:

Kluczowe aspekty rewitalizacji

W przemianie przestrzeni, oprócz inwestycji przeprowadzonych przez Wrocławską Rewitalizację, kluczowy jest aspekt społeczny, który może zapewnić praca u podstaw realizowana przez organizacje pozarządowe. Niezbędna jest warstwa społeczna, a na Nadodrze, dzięki licznym NGO-som, stowarzyszeniom, inicjatywom podwórkowym świetnie to wszystko zagrało. Ważne jest, aby coś się działo. Nowe kawiarnie i restauracje mają bardzo dobry, pozytywny wpływ na wygląd ulicy. Nawet jeśli ceny tych usług, nie są dostępne dla wszystkich, to ich funkcjonowanie wpływa na życie ulicy. Sprawia, że jest ona ładniejsza i bezpieczniejsza. Dzięki aktywnym partonom ludzie kręcą się na ulicy i tzw. lokalni obserwatorzy mają wpływ na porządek w przestrzeni publicznej. Zapomniane miejsca są ponure i mogą być także niebezpieczne. Nadodrzańskie ulice są ciekawe, a małe, różnorodne sklepiki sprawiają, że tętni tu życie. Program rewitalizacji zakładał rozwój usług w parterach i oferował korzystne warunki dla przedsiębiorców, ale dzisiaj możemy zaobserwować, że przetrwali tylko ci, którzy mieli plan i wizję na swój biznes.

Ulubione Miejsce

Pracownia *Food Think Think* na ul. Łokietka, do której mam sentyment. Bardzo lubię ludzi, którzy tam pracują. Jest to otwarte Miejsce, które ma dużą witrynę, co też nie jest bez znaczenia. Jest luźna atmosfera i jasno w środku. W otwartej przestrzeni wnętrza, stoliki nie są ustawione w rzędzie, a na ścianach wiszą dzieła sztuki w luźnym stylu. Istotne jest aby witryna była widoczna. Dzięki temu, że na ul. Łokietka został uspokoiony ruch i tylko z jednej strony można wjechać samochodem, jest spokojniej, ciszej i przyjemniej. Przed witryną ustawiane są miejsca do siedzenia, na przykład takie stworzone z boxów ze sztuczną trawą. Siedząc przed wejściem można popatrzeć na ulicę i przyglądać się ulicznemu spektaklowi.

Ul. Rydygiera

Rydygiera jest przykładem ulicy samowystarczalnej, ciekawie ułożonej i wyciszonej. Z jednej strony jest bardzo ciasno i można sobie fajnie tamtędy przejść, ponieważ samochody jadą wolno. Blisko jest do pl. Św. Macieja, ulicy Łokietka i Pomorskiej. *Lodziarnia Roma* i *LWOWSKIE PIEKIEŁKO* od zawsze było miejscem spotkań. Moim ulubionym miejscem jest także *Powoli*, które tworzą świetni ludzie. To miejsce jest wpisane w DNA miasta, jako przestrzeń w której coś się dzieje. Mimo tych wielu zalet, stan samej jezdni i chodników wymaga remontu. Źródło frustracji stanowi nieuporządkowane parkowania. Lokalna aktywistka Iza Duchnowska, właścicielka *HART hostel&art* zgłaszała taki projekt w WBO, który niestety nie został wybrany w głosowaniu*.

* wroclaw.pl/budzet-obywatelski-wroclaw/projekty-2018/projekt,id,427

Witryny Nadodrza

Infopunkt Nadodrze prowadzony przez Fundację Dom Pokoju zachęca przedsiębiorców do wyjścia na zewnątrz. Miasto podczas pandemii pozwoliło na zwiększenie powierzchni ogródków gastronomicznych. Możliwe, że ta tendencja się utrzyma i przedsiębiorcy zobaczą, że jest to dobre rozwiązanie także dla biznesu. Program Witryny Nadodrza realizowany przez Infopunkt zakładał odświeżenie wyglądu witryn sklepów, punktów usługowych i zakładów rzemieślniczych oraz uporządkowanie przestrzeni ulic. Fundacji zależało, aby rewitalizacja obejmowała też myślenie o promowaniu miejsc kultowych z wieloletnią tradycją. Program opierał się na współpracy młodych grafików i projektantów, którzy tworzyli *rebranding* tradycyjnych zakładów rzemieślniczych. Obecnie program Witryny Nadodrza zastąpił ponadosiedlowy projekt Dobry Widok we Wrocławiu w ramach którego Fundacja Dom Pokoju zrzesza wrocławskie biznesy, lokalne środowiska twórcze oraz miejskich aktywistów. Nadodrzańscy rzemieślnicy i przedsiębiorcy wciąż mogą otrzymać wsparcie. Dzięki miejskim funduszom przygotowywane są projekty witryn, a chętni mogą liczyć m.in na pomoc w realizacji oraz załatwianiu formalności. Jak mówią sami autorzy:

„Dobry widok na spacerze pozwala odetchnąć, odpocząć, zebrać myśli”

6.0 PODSUMOWANIE

Warsztaty były okazją spotkania się zaangażowanych mieszkańców i wyłonienia nowych aktywistów we Wrocławiu. Zdobyta wiedza i poznane narzędzia mogą zostać wykorzystane przy własnych działaniach na rzecz rozwoju lokalnej społeczności i przemiany otoczenia. Spacer wraz z inwentaryzacją ulicy uwrażliwił uczestników, jak sposób zagospodarowania wpływa na przestrzenie publiczne. Poznanie wrażeń osoby poruszającej się na wózku, dla której komfort i bezpieczeństwo na ulicach jest szczególnie istotne, było ciekawym i pouczającym doświadczeniem. Mamy nadzieję, że wnioski wynikające z badania wpłyną na przyszłe rewitalizacyjne projekty i uwzględnić będą wszystkich beneficjentów oraz ich potrzeby.

Ulica Rydygiera jest ciekawym i dobrym miejscem do organizacji inicjatyw obywatelskich odpowiadającym wyzwaniom współczesnych miast. Lokalne usługi z zaangażowanymi przedsiębiorcami tworzą z tej ulicy wyjątkowe miejsce, które może stać się przykładem modelowej, przyjaznej i tętniącej życiem przestrzeni. Działania mogą się odbywać na różnych poziomach w zależności od środków jakimi się dysponuje.

Przedstawiona wizja *Nadodrzańskiego Traktu* jest odpowiedzią na zinwentaryzowane problemy, a także szansą na zmianę myślenia o ulicach. Przemiana ul. Rydygiera w atrakcyjną trasę spacerową, łączącą zielone obszary osiedla, gdzie piesi i rowerzyści będą najważniejsi, może korzystnie wpłynąć na zmianę nawyków mieszkańców. Pandemia koronawirusa mocno wpłynęła na jakość życia mieszkańców miast, ale może również stać się pretekstem do poprawy polityki miejskiej i rozwoju lokalności.

Atrakcyjne i przyjazne ulice to szansa na odzyskanie cennych, śródmiejskich przestrzeni we Wrocławiu. Nadodrze raz jeszcze mogłyby stać się polem innowacyjnych eksperymentów nawiązujących do idei *Miasta Życzliwego*, odpowiadającym współczesnym wyzwaniom. Łatwiej wprowadzić nowe rozwiązania tam, gdzie mieszkańcy i instytucje są otwarte na zmiany.

„Miasta nie są problemem; są rozwiązaniem”

Jaime Lerner

7.0 TRAMPOLINA DO KULTURY

Broszura, którą oddajemy w Wasze ręce została opracowana na podstawie warsztatów *Placemaking, Sąsiedzie zmieńmy to miejsce* zrealizowanych w ramach projektu *Trampolina do kultury* dofinansowanego ze środków Ministerstwa Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu pochodzących z Funduszu Promocji Kultury.

Organizatorem projektu jest Fundacja OPEN MIND, która od 2012 roku działa społecznie, pro-ekologicznie i kulturotwórczo. Inicjuje i wspiera lokalne, ponadlokalne, a także międzynarodowe wydarzenia. Wierzy w siłę ludzi i drzemiącą w nich moc kreatywności. Stara się stwarzać okazje do rozwoju nowych kompetencji i pasji organizując warsztaty, szkolenia, debaty i wystawy. Zaprasza do dialogu artystów - rzemieślników - projektantów - liderów kultury - przedsiębiorców. To zawsze wyjątkowe spotkania, które dają uczestnikom natchnienie do działania i możliwość wpływania na świat wokół siebie.

Trampolina do kultury to bogata, całoroczna oferta zajęć skoncentrowanych wokół sześciu pracowni tematycznych: *Kultura Mebla, Kultura Książki, Kultura Ubioru, Kultury, Animacji Graficznej, Kultura Przestrzeni Miejskiej* oraz *Kultura Lidera*. Wśród propozycji znalazły się także warsztaty międzypokoleniowe *Kids and Senior Design*. W ramach projektu odbyło się ponad 500 godzin bezpłatnych warsztatów, szkoleń i spotkań, podczas których uczestnicy poznawali dawne techniki rękodzieła, uczyli się nowych technologii oraz rozwijali artystyczne pasje. Mamy nadzieję, że wyniesione przez uczestników umiejętności i wiedza będą nową trampoliną dla ich pomysłów i aktywności!

fundacjaopenmind.pl
trampolinadokultury.pl

Spis ilustracji

- str. 01 | geoportal.wroclaw.pl/mapy/ukosne
- str. 44 | e-book *Miasto Życzliwe* (1d, 3f, 3g)
nacto.org/publication/urban-street-design-guide (1b)
- str. 46 | landezine.com/index.php/2010/08/charlotte-garden (4i)
landezine.com/index.php/2015/10/common-unity-by-rozana-montiel (4j)
blogdaarquitectura.com (5k)
e-book *Miasto Życzliwe* (6m)
- str. 50 | e-book *Miasto Życzliwe* (do str. 55)
- str. 52 | urbandevdevelopmentcph.kk.dk/node/1563
- str. 55 | commons.wikimedia.org/wiki/File:Vester_Voldgade_-_table_football.jpg
- str. 56 | 1til1landskab.dk/da/project/hojt-til-hest
landezine.com/index.php/2017/10/the-francois-miterrand-strip
miasto2077.pl
- str. 57 | archilovers.com/projects/187112/hotel-plaza-athenee.html
pps.org/places/boxpark
pps.org/article/light-quick-and-cheap-5-placemaking-projects-that-inspire-us
plataformaarquitectura.cl/cl/789984/estudiantes-disenan-y-construyen-parklets
- str. 63 | zywaulica.pl, whitemad.pl/to-dopiero-zmiana-bar-smak-we-wroclawiu-zyskal-nowa-witryne
- str. 64 | facebook.com/bando.natalia, Biuletyn Oporowski nr 115 i 116 oporow.info.pl
- str. 65 | facebook.com/bando.natalia/photos/1054302281572960
zsm.krakow.pl/aktualnosci/600-ogrody-krakowian-wyroznione-w-londynie.html
- str. 68 | facebook.com/foodthinktank

ŹRÓDŁA

Literatura

Adamczyk-Arns G., Górka P., Ruman H., Wojdyłak P., 2012, *Masterplan Przedmieścia Odrzańskiego*, Wrocławska Rewitalizacja

Gehl J., 2013, *Życie między budynkami*, Wydawnictwo RAM

Łuszczek M., Ptasieńska U. (red.), *Jak przetworzyć Miejsce?*, Project for Public Spaces

Montgomery C., 2015, *Miasto Szczęśliwe*, Wydawnictwo Wysoki Zamek

Robinson S., Berkham R., Carver S., Gray H., Siebrits J., Holberton R., Søholt H., Marini R., 2017, *Placemaking. Value and the public realm*, CBRE

Sim D., 2020, *Miasto Życzliwe*, Wydawnictwo Wysoki Zamek

Public Space&Public Life during COVID 19, Gehl

Źródła internetowe

gehlpeople.com

lokietka5.pl

dobrywidok.com

oporow.info.pl

facebook.com/bando.natalia

wroclaw.sarp.org.pl

artystycznenadodrze.pl

wroclaw.pl/rozmawia/wbo

fundacjaopenmind.pl

krzywykomin.pl

strefakultury.pl/programy/mikrogranty

grupadoprzodu.pl

zywaulica.pl

AUTORZY

Natalia Bańdo

natalia.bando@gmail.com
facebook.com/bando.natalia

Małgorzata Smółka

mal.smolka@gmail.com
facebook.com/malgorzata.k.smolka

Współpraca

Julia Peda
Jakub Świst
Marta Woźniak
Joanna Smółka
Jacek Sterczewski

grafika i skład Natalia Bańdo i Małgorzata Smółka

zdjęcia Joanna Smółka

okładka Michał Bugzel

ORGANIZATOR: —

WSPÓŁORGANIZATOR: —

WWW.FUNDACJAOPENMIND.PL
WWW.KRZYWYKOMIN.PL

WSPÓŁFINANSOWANIE: —

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

Dofinansowano ze środków Ministerstwa Kultury,
Dziedzictwa Narodowego i Sportu pochodzących
z Funduszu Promocji Kultury

Projekt współfinansowany
ze środków Gminy Wrocław
www.wroclaw.pl

PATRONAT HONOROWY: —

Wrocław
miasto spotkań

Patronat Honorowy
Prezydenta Wrocławia

PARTNER: —

PRP **Minerva**

Gazeta
WROCLAW

RADIO
WROCLAW

ram

DOKiS.pl
miasto spotkań i literatury

KulturOwnia.pl

dla studenta.pl

ČzasDzieci

gaga

miasto
DZIECI.pl

@iturka.pl
Artyści i kultura

| Trampolina
* do kultury

